

EFFECTUL PRAGMATIC AL DIMINUTIVELOR ÎNTR-UN DISCURS

Viorica LIFARI

Universitatea de Stat din Moldova

A universal aspect of diminutives is their pragmatic use for softening a speech act. This function is not strictly limited to morphological diminutives but in principle works for any linguistic element that conveys a notion of 'smallness.' A straightforward example is when a person asks for a favour of some kind: the chance that the request will be granted increases if the favour is presented as insignificant.

Diminutives are frequent in situations with children, in the language of love and in speech directed to pets, and more generally, in situations exhibiting the features 'non serious', 'empathy', 'sympathy', 'familiarity' or 'intimacy'. With the diminutive we express our affection or contempt. When it is suggested that women use diminutives more often than men, social factors are mentioned as an explanation: women are considered to be more contact-oriented than men, to select friends on the basis of personal experience, and to attach only secondary importance to motives such as status or professional interest.

Key words: *diminutive, pragmatic effect, affection, emotivity, hypocoristic words.*

„Diminutivul e un cuvânt ce denumește micimea dimensiunii unui obiect sau neimportanța acestuia pentru a exprima afecțiune, ca de pildă sufixul *-ette* în limba franceză”, scrie în dicționarul Collins (9), pe când dicționarul Oxford (10) ne dă o altă definiție: „diminutivul este un cuvânt sau suffix, o formă prescurtată a unui nume, bunăoară *Nick* pentru *Nicholas*.”, punînd accent pe cuvintele ce denumesc numele mici. Profesorul Irina Condrea citîndu-l pe M. Avram menționează că „diminutivele în linii generale prezintă referentul ca avînd dimensiuni mai mici decât referentul cuvîntului de bază.” (1). Diminutivele sînt forme lingvistice ce exprimă conceptual dimensional de „mărime” pe care îl exteriorizează și augmentativele (Schneider, 2003: 57-73). În special diminutivele redau noțiunea de micime (în engleză *smallness/littleness*, (cel din urmă presupune exprimarea afecțiunii)). Ele adaugă o componentă semantică de mărime mică (*small/little*) care interacționează cu semnificația respectivă a cuvîntului de bază și poate fi interpretată literal sau metaforic.

Aparte de componenta semantică de cuantificare diminutivele o conțin și pe cea de calificare, ultima fiind asociată în literatura de specialitate cu componentele emotive, expresive, evaluative și atitudinale. Toate acestea pot fi atât pozitive, cât și negative. Dacă componenta de cuantificare se referă la sensul denotativ al cuvîntului, cea de calificare ține de conotația acestuia. Această distincție se bazează pe dihotomia tradițională a denotației și a conotației (Schneider, 2003: 57-73).

În limba engleză termenul *diminutive* a apărut în perioada medie de dezvoltare a limbii de la latinescul *deminutivus* (diminished) prin filiera limbii franceze vechi (*diminutive, -ive*).

După cum vedem din definițiile de mai sus diminutivele se formează cu ajutorul sufixelor în cele mai dese cazuri, acest fapt referindu-se la limbile indo-europene. În idiomul român sufixele specifice diminutivelor sunt *-el, -uș, -uș, -uc, -ior, -aș, -ică, -ișă, -ușă, -oară* (Condrea, 2007: 1), de exemplu: *inel-ineluș, bucată-bucățică, Maria-Măriuța etc.*, pe când în cel englez, mai des se întîlnește sufixul *-let*, de exemplu: *tablet (lab de la laboratory + let)* sau *applet (app de la application*

+let), care poate fi confundat cu *apple/măr* (Dabasinskiene, 2009: 139-140), sau se adaugă sufixele *-y* ori *-ie*, deseori la forma redusă a cuvintelor, bunăoară: *handkerchief – handky*, *dog-doggie*, *sweet-sweetie*, *girl-girly*, *aunt-auntie* și nu *uncle-uncle* (Trask, 2000), ceea ce indică faptul că diminutivele sunt utilizate cu referință la copii și femei, mai cu seamă față de cei slabi.

Engleză modernă, în special varianta Britanică a acestui idiom conține o paradigmă de sufixe diminutive precum *-y/-ie*, *-let*, *-ette*. Cele mai productive dintre ele formează hipocoristicele exprimând atitudinea de mîngâiere sau dezmiardare a locutorului față de interlocutorul sau: *John – Johnny*, *Kate – Katie*, *Bill – Billy* și cele care arată relațiile de rudenie: *mummy*, *daddy*, *granny* (Wolfgang U. Dressler et al, 1994: 112).

În literatura de specialitate diminutivele sunt studiate atât din punct de vedere gramatical, cât și din cel pragmatic. Studiile acestor două domenii trebuie să fie făcute în paralel deoarece pragmatica cuprinde toate aspectele de utilizare ale limbii în comunicare, pe când gramatica include toate nivelurile sistemului limbii inclusiv și semantica care reprezintă interfața dintre cele două domenii (loc. cit. Schneider, 2003: 57-73). Acelaș scop ne propunem și în acest articol, adăugând și planul comparativ, studiind diminutivele și funcțiile lor în idiomurile engleză și română.

După cum am observat supra la alcătuirea diminutivelor participă mai mult sufixele decât prefixele în ambele limbi. Savantul Štekauer (loc. cit. Schneider, 2013: 138), însă, identifică prefixarea, dublarea și compunerea cuvintelor vorbind despre diminutive, pe când Schneider P. Klaus adaugă trunchierea la afixare și diminutivele sintactice de tipul *little house* sau *little chat* referindu-se la limba engleză, exemple în care semnificația de micime convețuiește cu cea de atitudine afectivă prezentă în semantica cuvântului *little*.

În lingvistica engleză se propun mai multe clasificări ale diminutivelor, bunăoară Schneider P. Klaus în „The Truth about the Diminutives” accentuiază faptul că sufixul *-let* nu întotdeauna indică micimea obiectului, de exemplu: *bra – bralet*, dar poate exprima și o evaluare negativă a referentului ca, de pildă, disprețul: *wife – wifelet* (pentru comparație cu româna în care *nevastă – nevăstuică* are semnificație afectivă), iar echivalentul pentru *wife – wifelet* ar fi *femeie – femeiușcă*.

Un alt sufix ce poate reda sensul peiorativ al diminutivelor în idiomul român este *-aș*, de exemplu *profesor – profesoraș*, *student – studentaș* etc, însă acest sufix poate reda și atitudinea afectivă a locutorului, ca și în exemplele *copilaș*, *îngera* (Condrea, 2007: 1).

O altă problemă legată de diminutive este apariția lor frecventă pentru o unică folosință, astfel căpătând un statut de ocazionalisme. În aceste cazuri ele servesc unor scopuri stilistice bine determinate, fiind evidențiată, în primul rând, valoarea lor peiorativă, bunăoară *stătuleț*, *partiduțe*, *deputăței*, *funcționarei* etc. (Condrea, 2007: 5) În unele cazuri auzim *o.k – iul* englezesc cărui i se adaugă un sufix diminutival folosit în scopuri de atenuare a unei situații tensionate, bunăoară o conversație în contextul întoarcerii unor bani împrumutați, locutorul care reprezintă partea de binefacere simte tensiunea în situația creată și răspunde în rusă: *O.k. – юшки*.

Intermediar între sensul de micime și cel peiorativ al diminutivelor este semnificația sufixului englez *-let* în îmbinare cu substantivul *star*. *Starlet* din engleză semnifică *o vedetă tânără* (Schneider, 2013: 141). Dicționarul Cobuild

explicită cuvântul *Starlet* în felul următor: „O actriță de filmuri tânără, dar promițătoare”, semul [+tânăr] asociat celui de [+micime] micșorează atitudinea peiorativă a locutorului exprimată cu ajutorul sufixului *-let*. În acelaș timp observăm utilizarea acestui diminutiv în adresare către genul feminin și nicidecum către cel masculin în limba engleză.

Cercetând diminutivele formate cu ajutorul sufixului menționat Schneider P. Klaus (ibidem: 141) propune următoarea clasificare a lor: a) obiecte+*let* indică mărimea: *cube – cubelet/ cub -- cubușor*; b) plante și animale+*let* arată și ele mărimea: *pig – piglet/purcel – purceluș*; pe când c) om+*let* semnifică atitudine negativă: *wife – wifelet/femeie – femeiușcă* (diminutivele *nevăstuică* și *soțiune* conțin semul [+atitudine pozitivă] și valoare dezmiertătoare, de aceea ele nu pot fi echivalente în limba română pentru *wifelet* din engleză în cazul dat).

Revenind la parametrii de micime din clasificarea lui Schneider P. Klaus și încercând să încadrăm exemplul *playlet/spectacol de scurt metraj* în schema propusă de savant observăm puținătatea timpului sau duratei și nu micimea mărimii obiectului, de aceea mai târziu Schneider P Klaus vine cu o precizare pentru categoria de obiecte împărțindu-le în cele fizice și entități temporale. Sufixul englezesc *-let* are un caracter foarte ambiguu, bunăoară fiind asociat unei părți ale corpului *arm+let* semnifică micimea ei, denumind *o parte de corp al unui copil*; acelaș *armlet* semnifică și *un element de bijuterie*, care nu se referă la diminutive, și la *un golf mic al mării*, sens în care elementul diminutiv de micime se identifică (ibidem: 142-143).

Cuvintele de tipul *applet* și *thumblet* se întâlnesc frecvent în domeniul tehnologiilor informaționale având o semnificație specifică: primul denumește un program mic de aplicații, pe când cel de al doilea înseamnă un micro USB. Ele nu se referă la *un măr mic* sau *degetul mare* al copilului desemnând sensul denotativ al obiectului denumit și nicidecum pe cel conotativ care implică emoții, atitudine, afecțiune din partea locutorului față de obiectul discutat. Aceste cazuri trebuie explicate studenților în cadrul seminarelor de lexicologie pentru a evita interpretări eronate ale sufixului *-let*, care e cel mai des întâlnit la formarea diminutivelor în limba engleză.

În plan pragmatic diminutivele se folosesc în vorbirea copiilor și cea a adulților pentru a se adresa față de membrii familiei sau față de pietenii apropiați, în relații intime, de aceea diminutivele sunt strâns legate de emoții, afecțiune și bunățate în special. „Conotația familiar-apreciativă scoate în evidență atitudinea pozitivă, plăcerea pentru anumite lucruri, în special când e vorba de mâncare sau băutură (cu varianta familiar-apreciativă *mâncărică* și *băuturică*). De multe ori diminutivele apar în contexte apreciativ-exclamative de tipul *ne-a servit cu niște plăcînțele! Face niște sărmăluțee! Are un vinișor!*, în care exprimă, de fapt, sensul de superlativ.”(Condrea, 2007: 2).

Descriind diminutivele în varianta australiană a limbii engleze A. Wierzbicka susține că acestea exprimă emoții pozitive față de subiectul discuției. Astfel înlocuind cuvântul *mosquitos/tânțarii* cu *mozzies/tânțarași* locutorul folosește simțul umorului pentru a descărca tensiunea unei situații neplăcute și așteaptă ca partenerul de discuție să împărtășească aceeași atitudine (Wolfgang U. Dressler et al, 1994: 113).

Formele hipocoristice/dezmiertătoare ale numelor proprii se utilizează pentru a exprima sentimente de dragoste și bunățate. În dependență de faptul în care mama pronunță numele copilului acesta înțelege atitudinea ei față de el, fie ea

pozitivă sau negativă. E lesne de menționat că în variate situații verbale dintre îndrăgostiți, bărbații utilizează mai multe diminutive decât femeile și acest fapt se explică prin neegalitatea statutului lor, de regulă femeile sunt mai firave și mai mici dimensional de aceea ele au nevoie de protecție. Metaforic femeile se echivalează cu copiii (Dabasinskiene, 2009: 39-140). Ele, la rindul lor, folosesc diminutivele în adresare către copii, ei făcând parte din grupul celor mai firavi și mici, fapt cu care R. Zafiu e de acord parțial (1).

Aceeași idee o susțin și Wolfgang U. Dressler et al (147) declarând că „diminutivele conțin o nuanță emoțională fiind folosite în limbajul îndrăgostiților, cel al copiilor și în adresare către animale. Acest sens apare în situații când diminutivele se utilizează pentru a exprima emoția de plăcere, sentimentele de gingășie și dragoste sau compătimire și se manifestă nu doar din perspectiva locutorului, dar și din cea a interlocutorului său.

Componenta emoțională poate coexista cu cea de atenuare sau micșorare, cea de dispreț și ironie superficială, dar mai des diminutivele exprimă emoții sau sentimente pozitive cum ar fi bucuria, fericirea și atașamentul față de cineva, iar din punct de vedere pragmatic diminutivele se folosesc pentru a exprima politețea în actul de rugămintă (ibidem: 150).

Sieber (loc. cit. Wolfgang U. Dressler, 1994: 86-89) insistă că esența sensului diminutiv nu este cel denotativ de micșorare, ci exprimarea stării emoționale și numește diminutivele cuvinte de compătimire (compassion) și subiectivizare, accentuând caracterul ludic al diminutivelor. Savantul a introdus conceptul de utilizare strategică a diminutivelor și le-a grupat în diminutive sintetice subiective și diminutive analitice obiective.

O altă utilizare strategică a diminutivelor are loc în situația în care locutorul vrea să-și exprime modestia. Lingvistul Staverman care a cercetat utilizarea diminutivelor în limba olandeză a identificat un uz specific al acestora pe care l-a numit „diminutivum modestum”. În acest caz diminutivele se aplică pentru a evita lauda și exagerarea (Schneider, 2013: 146). Acest uz pragmatic al diminutivelor se întâlnește și în idiomul englez: *I've got a little charlet in the mountains. Here is a little something for your birthday.*

Prin urmare sufixele diminutive –aș din română și –let din engleză redau atât atitudinea negativă, cât și pe cea pozitivă, în dependență de semantica cuvântului inițial la care se adaugă. Englezescul –let în prezent tot mai des semnifică noțiunea de micime în mod denotativ, referindu-se la noile tehnologii moderne. Aceeaș formă a diminutivului poate comporta atât semnificație denotativă de micime a unui obiect, cât și semnificația conotativă de atitudine afectivă față de un alt obiect. Această formă ambiguă poate fi dedusă numai din context ca și multe altele caracteristice pentru idiomul englez.

În plan pragmatic diminutivele se folosesc pentru a atenua o situație tensionată în timpul unui discurs; a câștiga atenția unui copil sau a unei doamne; a exprima emoțiile propriu zise, politețea sau modestia.

Referințe bibliografice

- Condrea, Irina. *Curs de Stilistica*. Chișinău: CEP USM, 2008.
 Schneider, Klaus P. *Diminutives in English*. Walter de Gruyter, 2003.
 Trask, Larry. *Dictionary of English Grammar*. London: Penguin, 2000.

Wolfgang, U. Dressler și Lavinia Merlini Barbaresi. "Trends in Linguistics. Studies and Monographs. Morphogramatics, Diminutives and Intensifiers in Italian, German and Other Languages", Berlin, New-York, Mouton De Cruyter; 1994. 08.07.2013

<<http://www.Books.google.md/books>>

Condrea, Irina „Valori stilistice ale formelor diminutive”, Limba Romana Nr. 7-9, anul XVII, 2007. 30.06.2013

<<http://limbaromana.md/index.php?go=articole&printversion=1&n=704>>

Dabasinskiene, Ineta "Intimacy, Familiarity and Formality: Diminutives in Modern Lithuanian", Kaunas, Vytautas Magnus University, 9.07.2013

<www.lituanus.org/2009/09_1_06%20Dabasinskiene.htm>

Schneider, Klaus P. "The Truth about the Diminutives and How We Can Find it: Some Theoretical and Methodological Considerations", In SKASE Journal of Theoretical Linguistics [online]. 2013, vol. 10, no. 1. 09.07.2013

<http://www.skase.sk/volumes/JTL22/pdf_doc/08.pdf>

<www.unibuc.ro/prof/zafiu/23_09_27_15Zafiu_2010_Diminutivul.doc> 30.06.2013

<www.colinsdictionary.com/dictionary/english/> 09.07.2013

<www.oxforddictionaries.com/definition/English/diminutive> 09.07.2013